

Strategiplan for 2019-2024

Nasjonal kompetansetjeneste for samtidig rusmisbruk og psykisk lidelse

Fra ROP-kunnskap til praksis for et verdig liv

Innledning

Hovedformålet for «Nasjonal kompetansetjeneste for samtidig rusmisbruk og psykisk lidelser», NKROP, er å bidra til å utvikle og heve kvaliteten på tjenestene til personer med samtidig rusmisbruk og psykiske lidelser i integrerte og helhetlige behandlingsnettverk i hele landet. Målsettingen med tjenesten er å bidra til å utvikle helhetlige kvalitativt gode og kunnskapsbaserte tjenester til personer med både rusmisbruk og psykisk lidelse.

Arbeidet tar utgangspunkt i utfordringsbilde og nasjonale mål for rus- og psykisk helse feltet, nasjonale veiledere og retningslinjer og i særlig grad «Nasjonal faglig retningslinje for utredning, behandling og oppfølging av personer med samtidig ruslidelse og psykisk lidelse» og ny og oppdatert kunnskap.

Et mål for nasjonal politikk er at flere skal oppleve å ha god psykisk helse og trivsel, og at de sosiale forskjellene i psykisk helse skal reduseres. I regjeringens strategi for god psykisk helse (2017/2022) vektlegges fem hovedinnsatsområder:

- Psykisk helse inn i folkehelsearbeidet
- Inkludering og deltagelse i samfunnet
- Pasientens helsetjeneste
- Kunnskap og kvalitet
- Barn og unges psykiske helse

Det har skjedd positive endringer i rus- og psykiske helsetjenester, men det er fortsatt behov for mange forbedringer. En av de største utfordringene er fragmentering og manglende sammenheng og samhandling både i og mellom tjenester. Dette kommer særlig godt til uttrykk gjennom ulike tilsyn med tjenestene. Flere og ulike initiativ er tatt på nasjonalt nivå for å bedre sammenheng og samhandling i tjenestene.

Siste tiltak er innføring av pakkeforløp som også skal følges av systemisk evaluering. Utvikling av helhetlige tjenester og systematisk evaluering og kvalitetsforbedring er et sentralt lederansvar. Dette synliggjøres bl.a. tydelig gjennom ny forskrift om ledelse og kvalitetsforbedring i helse- og omsorgstjenesten.

Personer med rus- og psykiske helseutfordringer er en uensartet gruppe når det gjelder alder, hvilke rusmidler de bruker, hvilke psykiske problemer / lidelser de har og hvordan funksjonsnivået er på ulike områder. Mange har utfordringer knyttet til levekår og helse, har en betydelig oversykelighet som i stor grad kan tilskrives somatiske sykdommer og lever betydelig kortere enn gjennomsnittet i befolkningen.

Behovene spenner fra spesialisert behandling i spesialisthelsetjenesten til ivaretagelse av grunnleggende behov som bolig, ernæring, arbeid og aktivitetstilbud o.l. For personer med ROP-lidelser handler det om å få bistand til å mestre alle deler av livet, ikke bare det som er direkte rettet mot behandling av rusproblemene og psykisk lidelse.

En recoveryorientert tilnærming bidrar til å realisere dette ved å vektlegge at mennesker skal leve meningsfulle og tilfredsstillende liv på tross av psykiske helseutfordringer og rusproblemer. På tjenestenivå blir organisatoriske forpliktelser, sosial integrering, samarbeidsrelasjoner og støtte i en personlig definert recoveryprosess viktige faktorer.

Personer med ROP-lidelser er særlig utsatt ved mangel på kontinuitet og samhandling i tjenestene. Mange har problemer med å nyttiggjøre seg det eksisterende behandlings- og oppfølgingstilbudet i kommunen, særlig på grunn av den måten det er utformet på. Utviklingen av oppsøkende og ambulante tjenester og team er derfor særlig viktig.

Det er fortsatt omfattende mangler i tilbudet til personer med ROP-lidelser og tilbudet kan svikte både i spesialisthelsetjenesten og i kommunene. Svikt på et eller flere områder kan ha svært alvorlige konsekvenser. ROP-feltet er ennå kompetansesvakt knyttet til hvilket behandlings- og tjenestetilbud brukeren har nytte av og i det å etablere nye evidensbaserte tilbud. Det vil framover være behov både for mer forskning, kunnskapsformidling og kompetanseutvikling knyttet til tjenesteutforming.

Målsetting og sentrale oppgaver for kompetansetjenesten

En hovedoppgave for kompetansetjenesten er å utvikle, bygge opp og formidle nødvendig kunnskap om ROP-feltet og bidra til at den blir omsatt til god praksis og virksom hjelp for personer med rus- og psykisk helse problemer. Oppdraget vårt er forankret i forskrift med tilhørende veileder, som beskriver følgende oppgaver for nasjonale kompetansetjenester: (Forskrift nr. 1706 av 17. desember 2010 (revidert 2017) og veileder til denne forskrift.)

- Bygge opp og formidle kompetanse
- Overvåke og formidle behandlings-resultater
- Delta i forskning og etablering av forskernettverk
- Bidra i relevant undervisning
- Sørge for veiledning, kunnskaps- og kompetansespredning til helsetjenesten, andre tjenesteytere og brukere
- Iverksette tiltak for å sikre likeverdig tilgang til nasjonale kompetansetjenester
- Bidra til implementering av nasjonale retningslinjer og kunnskapsbasert praksis
- Etablere faglige referansegrupper

NKROP er en del av et større fellesskap av kompetansetjenester og kompetansesentra med delvis overlappende oppgaver, som sammen skal bidra til bedre forebygging og folkehelse og bedre helse-, omsorgs- og velferdstjenester for hele befolkningen. NKROP vil legge vekt på å utvikle og forsterke samarbeidet innad i dette fellesskapet, bidra til en tydeligere oppgavefordeling og bedre samordning av innsatser ut mot- og sammen med tjenestene. Sentralt er samarbeidet med NKTSB, NAPP, NAPHA og KoRuser.

Målgruppe

Vår samlede målgruppe er tjenesteutøvere, ledere og beslutningstakere, brukere og pårørende. Primærmålgruppen er ledere og medarbeidere i tilknytning til Rop-feltet i kommunene og spesialisthelsetjenesten og representanter for bruker- og pårørendeorganisasjoner. Sekundærmålgrupper er undervisningspersonell tilknyttet relevante profesjonsutdanninger ved universiteter og høyskoler, frivillige -/ ideelle organisasjoner, ansatte i tilgrensende fagområder, politikere, journalister og befolkningen.

Faglige ståsted

NKROP vektlegger å fremme en kunnskapsbasert praksis og vil bidra til at tjenester baseres på tilgjengelig, systematisert forskningsbasert kunnskap, praksisutøveres erfaringer, kritiske og etiske vurderinger, brukernes kunnskap, fortellinger og ønsker samt kontekstuelle hensyn.

Forsknings- og erfaringsbasert kunnskap er likeverdige kunnskapskilder og må sees og brukes i sammenheng. Både yrkesutøveres, brukeres og pårørendes erfaringer blir ofte overlevert muntlig. For at de skal bli en del av det felles kunnskapsgrunnet må de samles, systematiseres, oppsummeres og reflekteres over. NKROP vil løfte fram og gjøre kunnskap fra disse kunnskapskildene tilgjengelige.

Kunnskap og praksis er sosialt, kulturelt og historisk situert. Praksis organiseres og preges av kontekstuelle betingelser. Offentlige reformer med ulike prinsipper påvirker også ideologi og praksis. Det er derfor viktig å ha kunnskap om og ta hensyn til disse forhold når en arbeider med utvikling, kvalitetsforbedring og implementering av ny kunnskap og praksis. I helse- og omsorgssektoren er utvikling av god kollektiv praksis avgjørende for tjenestens kvalitet.

Brukermedvirkning skal stå sentralt i kompetansetjenestens arbeid. Det omhandler både hvordan kompetansetjenesten selv samarbeider med brukere og nyttiggjør seg deres kunnskap og erfaring, og samtidig bidrar til god praksis for brukermedvirkning i tjenestene. Kompetansetjenestens ekspertråd, som består av de fleste brukerorganisasjoner innen rus- og psykisk helsefeltet og sentrale fagorganisasjoner, er et viktig forum for å gi innspill til kompetansetjenestens virksomhet og særlig til hvordan ROP- retningslinjen og ny kunnskap kan implementeres.

Satsingsområder for 2019-2024.

Våre satsingsområder for kommende strategiperiode og hovedoppgaver griper over i hverandre og bidrar til gjensidig utvikling av kunnskap og kompetanse.

Kommunikasjon, kunnskapsformidling, kompetanseutvikling og forskning er gjennomgående aktiviteter og skal støtte opp under både satsingsområder og hovedoppgaver.

Implementering av nasjonale politiske og faglige føringer og godt dokumenterte metoder og tiltak samt metoder for kvalitetsforbedring inngår i satsingsområdene. Ut fra nasjonale føringer og mål og de største utfordringene i tjenestene vil NKROP prioritere følgende innsatsområder:

1. Videreutvikling og etablering av samhandlings- og tjenestemodeller på tvers av sektorer og forvaltningsnivå.

- Mennesker med ROP lidelser mangler ofte de mest grunnleggende behov knyttet til bolig, arbeid og meningsfull fritid. Det er derfor stort behov for å utvikle nye tjenestemodeller.
- Det er et mål at alle regioner og helseforetak har kunnskap om samhandlingsmodeller, først og fremst ACT- OG FACT-modellene, og erfaringer med disse.

2. Styrking av helhetlig og integrert behandling slik at både psykiske og somatiske helseproblemer og rusproblemer utredes og behandles samtidig innenfor helhetlige og samhandlende tjenester både i kommune- og spesialisthelsetjenesten.

- Tjenestene til mennesker med ROP lidelser er ofte fragmenterte og det mangler helhetlige vurderinger. Det er fortsatt behov for opplæring i bruk av basis kartleggings og diagnostiske verktøy i alle helseregioner i samarbeid med regionale og lokale samarbeidspartnere.
- Det er også et mål at alle helseforetak skal bruke integrerte behandlingstilnærminger som integrer rus, psykiatri og somatikk.

3. Samarbeid, samordning og regionale nettverk

- Det er et mål at oppgavefordeling mellom ulike kompetansetjenester- og kompetansesentra innen rus- og psykisk helsefeltet er avklart og at samarbeid knyttet til konkrete oppgaver er etablert
- Videre skal NKROP i perioden overføre utvalgte fag- og kompetanseutviklingstiltak i samarbeid med andre kompetansesentra til regionale aktører og nettverk.
- Vi vil styrke kunnskapen om ROP-feltet i aktuelle utdanninger og fagplaner.